

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν βοήθημα απευθύνεται σε μαθητές όλων των τάξεων Γυμνασίου και Λυκείου που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής γραμματικής και συγκεκριμένα στην κλίση των ρημάτων. Το πλήθος των λεξικών και των βιβλίων γραμματικής, που κυκλοφορούν, δημιουργούν στο μαθητή τεράστιες δυσκολίες, καθώς αυτός βρίσκεται αντιμέτωπος με ασάφειες, ιδιομορφίες και αντιφάσεις στην καταγραφή και ερμηνεία των γραμματικών φαινομένων.

Στην προσπάθειά μας να αξιοποιήσουμε τη διδακτική μας εμπειρία, για να βοηθήσουμε το μαθητή να οργανώσει την πλούσια ύλη της γραμματικής και να κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο θα διαχειρίζεται τις γνώσεις του για τη επίλυση των ασκήσεων, καταγράψαμε και προτείνουμε ένα μεθοδικό οδηγό γραμματικής που δεν αρκείται μόνο στην απλή παράθεση ασκήσεων, αλλά υποδεικνύει τον πιο απλό και βασικό τρόπο για την αξιοποίηση όλων των απαραίτητων στοιχείων, όπως:

- ♦ η ορθή αναγνώριση του αρχικού ρηματικού τύπου,
- ♦ η αναγωγή του σε παραδείγματα κλίσης των βασικών ρημάτων που παρατίθενται σε πίνακες,
- ♦ η απομνημόνευση των αρχικών χρόνων και των σχετικών παρατηρήσεων,
- ♦ η επισήμανση των ιδιαιτεροτήτων στον τονισμό των σύνθετων ρημάτων.

Το βιβλίο αυτό δεν αποτελεί ένα συμβατικό λεξικό ρημάτων ούτε ένα θεωρητικό εγχειρίδιο γραμματικής, αλλά προσπαθεί να συγκεντρώσει όλους τους βασικούς κανόνες της θεωρίας, μετατρέποντάς τους σε πρακτικά εργαλεία για το μαθητή και προσφέροντάς του τη δυνατότητα αυτενέργειας και συνάμα της επακόλουθης ικανοποίησης που θα αισθανθεί από την αποτελεσματικότητα της μεθοδολογίας.

Πιστεύουμε ότι η προσπάθειά μας αυτή θα συμπληρώσει τη δημιουργική εργασία των συναδέλφων που ασχολούνται με τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γραμματικής και θεωρούμε λογική και αναμενόμενη την τροποποίηση των ασκήσεων με βάση τις ανάγκες και τις ικανότητες των μαθητών.

Θεσσαλονίκη, Μάιος 2007
Αναστασία Παγκοπούλου
Σωκράτης Σαρής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α΄

Στοιχεία του Ρήματος

ΦΩΝΕΣ – ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ – ΣΥΖΥΓΙΕΣ.....	3
ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.....	4

ΜΕΡΟΣ Β΄

Ασκήσεις στα βασικότερα ρήματα της Αρχαίας Ελληνικής

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ.....	9
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 : ἀγγέλλω, ἄγω, αἰνέω-ῶ, αἰρέω-ῶ, αἶρω.....	11
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 : αἰσθάνομαι, αἰσχύνω, ἀκούω, ἀλίσκομαι, ἀμαρτάνω.....	14
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 : ἀναλίσκω-ἀναλόω-ῶ, ἀνέχομαι, ἀπεχθάνομαι, ἀποκτείνω & ἀποθνήσκω, ἄρχω.....	17
ΕΝΟΤΗΤΑ 4 : ἀφικνέομαι-οὔμαι, ἄχθομαι, βαίνω, βάλλω, βιβάζω.....	20
ΕΝΟΤΗΤΑ 5 : βιόω-ῶ, βούλομαι, γίγνομαι, γινώσκω, δέδοικα ἢ δέδια.....	23
ΕΝΟΤΗΤΑ 6 : δείκνυμι, δέω, δέω-ῶ, διδράσκω, δίδωμι.....	26
ΕΝΟΤΗΤΑ 7 : δοκέω-ῶ, δράω-ῶ, δύναμαι, δύω, ἐάω-ῶ.....	29
ΕΝΟΤΗΤΑ 8 : ἐγείρω, ἐθέλω, ἐθίζω, εἰμί, εἶμι.....	32
ΕΝΟΤΗΤΑ 9 : ἐλαύνω, ἐλέγχω, ἐπιμέλομαι & ἐπιμελέομαι-οὔμαι, ἐπίσταμαι, ἔπομαι.....	35
ΕΝΟΤΗΤΑ 10 : ἐργάζομαι, ἐρωτάω-ῶ, εὐρίσκω, ἔχω, ζήω-ῶ.....	38
ΕΝΟΤΗΤΑ 11 : ἠγέομαι-οὔμαι, ἠδομαι, ἦκω, θέω, θύω.....	41
ΕΝΟΤΗΤΑ 12 : ἴημι, ἴστημι, καθέζομαι, κάμνω, κελεύω.....	44
ΕΝΟΤΗΤΑ 13 : κλέπτω, κλίνω, κομίζω, κόπτω, κρίνω.....	47
ΕΝΟΤΗΤΑ 14 : κρύπτω, κτάομαι-ῶμαι, λαγχάνω, λαμβάνω, λανθάνω.....	50
ΕΝΟΤΗΤΑ 15 : λέγω, λείπω, λογίζομαι, μανθάνω, μάχομαι.....	53
ΕΝΟΤΗΤΑ 16 : μείγνυμι – μειγνύω, μέλει, μέλλω, μέφομαι, μένω.....	56
ΕΝΟΤΗΤΑ 17 : μιμνήσκω, νέμω, νοέω-ῶ, νομίζω, οἶδα.....	58
ΕΝΟΤΗΤΑ 18 : οἰκέω-ῶ, οἰκίζω, οἶομαι – οἶμαι, οἴχομαι, ὄλλυμι – ὀλλύω.....	61
ΕΝΟΤΗΤΑ 19 : ὄμνυμι – ὀμνύω, ὀνίνημι, ὀράω-ῶ, ὀρμάω-ῶ, ὀρμέω-ῶ.....	64
ΕΝΟΤΗΤΑ 20 : ὀρμίζω, ὀφείλω, ὀφλισκάνω, πάσχω, παύω.....	67
ΕΝΟΤΗΤΑ 21 : πείθω, πειράω-ῶ, πέμπω, πίμπλημι, πίμπρημι.....	70

ΕΝΟΤΗΤΑ 22 : πίπτω, πλέω, πλήττω, πνέω, πράττω	73
ΕΝΟΤΗΤΑ 23 : πυνθάνομαι, πωλώ – πιπράσκω, ρέω, ρήγνυμι, ρίπτω	76
ΕΝΟΤΗΤΑ 24 : σημαίνω, σκοπέω-ῶ – σκοποῦμαι, σπένδω, στέλλω, στρέφω.....	79
ΕΝΟΤΗΤΑ 25 : συλλέγω, σφάλλω, σῶζω, τάττω, τείνω	82
ΕΝΟΤΗΤΑ 26 : τελέω-ῶ, τέμνω, τίθημι, τρέπω, τρέφω	85
ΕΝΟΤΗΤΑ 27 : τρέχω, τυγχάνω, ὑπισχνέομαι-οὔμαι, φαίνω, φέρω.....	88
ΕΝΟΤΗΤΑ 28 : φεύγω, φημί, φθάνω, φθείρω, φυλάττω	91
ΕΝΟΤΗΤΑ 29 : φύομαι, χρή, χρήομαι-ῶμαι, ψηφίζω, ὠνέομαι-οὔμαι, ὠφελέω-ῶ	94

ΜΕΡΟΣ Γ'

Αρχικοί Χρόνοι Ρημάτων

Αγγέλλω (σ. 99), ἄγω (σ. 99), αἰνέω-ῶ (σ. 99), αἰρέω-ῶ (σ. 99), αἶρω (σ. 100), αἰσθάνομαι (σ. 100), αἰσχύνω (σ. 100), ἀκούω (σ. 100), ἀλίσκομαι (σ. 101), ἀμαρτάνω (σ. 101), ἀναλίσκω-ἀναλόω-ῶ (σ. 101), ἀνέχομαι (σ. 101), ἀπεχθάνομαι (σ. 102), ἀποκτείνω & ἀποθνήσκω (σ. 102), ἄρχω (σ. 102), ἀφικνέομαι-οὔμαι (σ. 102), ἄχθομαι (σ. 103)

Βαίνω (σ. 103), βάλλω (σ. 103), βιβάζω (σ. 103), βιόω-ῶ (σ. 104), βούλομαι (σ. 104)

Γίγνομαι (σ. 104), γιγνώσκω (σ. 104)

Δέδοικα ἢ δέδια (σ. 105), δαίκνυμι (σ. 105), δέω (σ. 105), δέω-ῶ (σ. 105), διδράσκω (σ. 106), δίδωμι (σ. 106), δοκέω-ῶ (σ. 106), δράω-ῶ (σ. 106), δύναμαι (σ. 107), δύω (σ. 107)

Ἐάω-ῶ (σ. 107), ἐγείρω (σ. 107), ἐθέλω (σ. 108), ἐθίζω (σ. 108), εἰμί (σ. 108), εἶμι (σ. 108), ἐλαύνω (σ. 109), ἐλέγχω (σ. 109), ἐπιμέλομαι & ἐπιμελέομαι-οὔμαι (σ. 109), ἐπίσταμαι (σ. 109), ἐπομαι (σ. 110), ἐργάζομαι (σ. 110), ἐρωτάω-ῶ (σ. 110), εὐρίσκω (σ. 110), ἔχω (σ. 111)

Ζήω-ῶ (σ. 111)

Ἠγέομαι-οὔμαι (σ. 112), ἦδομαι (σ. 112), ἦκω (σ. 112)

Θέω (σ. 112), θύω (σ. 112)

Ἴημι (σ. 113), ἴστημι (σ. 113), καθέζομαι (σ. 114), κάμνω (σ. 114), κελεύω (σ. 114), κλέπτω (σ. 114), κλίνω (σ. 114), κομίζω (σ. 115), κόπτω (σ. 115), κρίνω (σ. 115), κρύπτω (σ. 115), κτάομαι-ῶμαι (σ. 116)

Λαγχάνω (σ. 116), λαμβάνω (σ. 116), λανθάνω (σ. 116), λέγω (σ. 117), λείπω (σ. 117), λογιζομαι (σ. 117),

Μανθάνω (σ. 117), μάχομαι (σ. 118), μείγνυμι – μείγνύω (σ. 118), μέλει (σ. 118), μέλλω (σ. 118), μέμφομαι (σ. 119), μένω (σ. 119), μιμνήσκω (σ. 119)

Νέμω (σ. 119), νοέω-ῶ (σ. 120), νομίζω (σ. 120)

Οἶδα (σ. 120), οἰκέω-ῶ (σ. 120), οἰκίζω (σ. 121), οἶομαι – οἶμαι (σ. 121), οἴχομαι (σ. 121), ὄλλυμι – ὄλλύω (σ. 121), ὄμνυμι – ὄμνύω (σ. 122), ὀνίνημι (σ. 122), ὀράω-ῶ (σ. 122), ὀρμάω-ῶ (σ. 123), ὀρμέω-ῶ (σ. 123), ὀρμίζω (σ. 123), ὀφείλω (σ. 123), ὀφλισκάνω (σ. 123)

Πάσχω (σ. 123), παύω (σ. 124), πείθω (σ. 124), πειράω-ῶ (σ. 124), πέμπω (σ. 125), πίμπλημι (σ. 125), πίμπρημι (σ. 125), πίπτω (σ. 125), πλέω (σ. 126), πλήττω (σ. 126), πνέω (σ. 127), πράττω (σ. 127), πυνθάνομαι (σ. 127), πωλέω-ῶ – πιπράσκω (σ. 127)

Ρέω (σ. 128), ρήγνυμι (σ. 128), ρίπτω (σ. 128)

Σημαίνω (σ. 128), σκοπέω-ῶ – σκοποῦμαι (σ. 129), σπένδω (σ. 129), στέλλω (σ. 129), στρέφω (σ. 129), συλλέγω (σ. 130), σφάλλω (σ. 130), σῶζω (σ. 130)

Τάττω (σ. 130), τείνω (σ. 131), τελέω-ῶ (σ. 131), τέμνω (σ. 131), τίθημι (σ. 131), τρέπω (σ. 132), τρέφω (σ. 132), τρέχω (σ. 133), τυγχάνω (σ. 133),

Ὑπισχνέομαι-οὔμαι (σ. 133)

Φαίνω (σ. 133), φέρω (σ. 134), φεύγω (σ. 134), φημί (σ. 135), φθάνω (σ. 135), φθείρω (σ. 136), φυλάττω (σ. 136), φύομαι (σ. 136)

Χρή (σ. 136), χρήομαι-ῶμαι (σ. 137)

Ψηφίζω (σ. 137)

Ὦνέομαι-οὔμαι (σ. 137), ὠφελέω-ῶ (σ. 137)

ΜΕΡΟΣ Δ'

Οδηγός Γραμματικής

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας.....	141
Παρατατικός.....	141
Μέλλοντας.....	142
Αόριστος.....	142
Παρακείμενος.....	143
Υπερσυντέλικος.....	143

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

Ενεστώτας.....	144
Παρατατικός.....	144
Μέλλοντας.....	145
Αόριστος.....	146
Παρακείμενος.....	147
Υπερσυντέλικος.....	147

ΜΕΡΟΣ Ε'

Παραδείγματα Κλίσης των Ρημάτων

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Το βοηθητικό ρήμα είμι.....	151
-----------------------------	-----

ΕΝΕΣΤΩΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΙ

Α' Συζυγία (λήγει σε -ω).....	152
-------------------------------	-----

1. Τα βαρύτονα.....	152
---------------------	-----

2. Τα συνηρημένα ή περισπώμενα ρήματα.....	152
--	-----

Β' Συζυγία (λήγει σε -μι).....	156
--------------------------------	-----

1. Τα συμφωνόληκτα ρήματα.....	156
--------------------------------	-----

2. Τα φωνηεντόληκτα ρήματα.....	156
---------------------------------	-----

3. Ρήματα μοναδικά στην κλίση τους.....	157
---	-----

τίθημι (σ. 157), ἴημι (σ. 157), δίδωμι (σ. 158), εἶμι (σ. 158), φημι (σ. 159), οἶδα (σ. 159),

δέδοικα (σ. 160), χρῆ (σ. 160)

ΜΕΛΛΟΝΤΕΣ

1. Τα βαρύτονα.....	161
---------------------	-----

2. Τα συνηρημένα ή περισπώμενα ρήματα.....	161
--	-----

ΑΟΡΙΣΤΟΙ

1. Τα βαρύτονα.....	162
---------------------	-----

2. Η κλίση του αορίστου α' χωρίς -σ- στην κατάληξη.....	162
---	-----

3. Παράδειγμα σχηματισμού του αορίστου β'	163
4. Ρήματα μοναδικά στην κλίση τους.....	163
ἔθηκα (σ. 163), ἦκα (σ. 163), ἔδωκα (σ. 164), ἔβην (σ. 164), ἔδραν (σ. 164), ἔρρῦην (σ. 165), ἔγνων (σ. 165), ἔδυν (σ. 165), ἔάλων (σ. 165), ἐβίων (σ. 166)	
ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΙ.....	166

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΙ

A' Συζυγία	167
1. Τα βαρύτονα.....	167
2. Τα συνηρημένα ή περισπώμενα ρήματα.....	167
B' Συζυγία	170
1. Τα συμφωνόληκτα ρήματα	170
2. Τα φωνηεντόληκτα ρήματα	170
3. Ρήματα μοναδικά στην κλίση τους.....	171
τίθεμαι (σ. 171), ἴεμαι (σ. 171), δίδομαι (σ. 172), δύναμαι (σ. 172), ἐπίσταμαι (σ. 173)	

ΜΕΛΛΟΝΤΕΣ

1. Τα βαρύτονα	173
2. Παθητικοί μέλλοντες	174
3. Τα συνηρημένα ή περισπώμενα ρήματα.....	174

ΑΟΡΙΣΤΟΙ

1. Τα βαρύτονα	175
2. Η κλίση του αορίστου α' χωρίς –σ– στην κατάληξη.....	175
3. Παράδειγμα σχηματισμού του αορίστου β'	176
4. Παθητικοί αόριστοι	176
5. Ρήματα μοναδικά στην κλίση τους.....	177
ἔστην (σ. 177), ἐθέμην (σ. 177), εἶμην (σ. 178), ἐδόμην (σ. 178)	

ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΙ

1. Παρακείμενοι αφωνόληκτων ρημάτων.....	179
2. Παρακείμενοι ενρινόληκτων και υγρόληκτων ρημάτων	181
3. Ρήματα μοναδικά στην κλίση τους: κείμαι (σ. 182), κάθημαι (σ. 183).....	182

ΜΕΡΟΣ ΣΤ'

Κανόνες Τονισμού Σύνθετων Ρημάτων

Αύξηση	187
Κανόνες για τον τονισμό των σύνθετων με προθέσεις ρημάτων	189
Ασκήσεις στον τονισμό των ρημάτων.....	192

ΜΕΡΟΣ Ζ'

Επαναληπτικές Ασκήσεις (αυξημένης δυσκολίας).....	193
---	-----